

حسابداری

* نقل از مجله حسابدار - جولای ۱۹۸۸

* غلامحسین دوانی

حساب‌سازی پدیده‌ای در حال رشد می‌باشد. در این رابطه روشهای ساده‌ای همچون متورم کردن درآمدها، ایجاد هزینه‌های صوری و به همین نسبت شیوه‌های پیچیده‌تری از قبیل منابع مالی منعکس نشده ترازنامه‌ای بسیار متداول شده است. آقای مایک جونز از دانشکده بازرگانی پلی‌تکنیک پورترموت درباره مورد توجه فرار گرفتن حساب‌سازی و چگونگی کنترل این روش مقاله ذیل را منتشر کرده است:

حساب‌سازی پدیده تازه‌ای نیست. از زمان انتشار گزارشهای مالی، ادعای حساب‌سازی هم مطرح گردیده است. خرید شرکت AEI در سال ۱۹۷۶ توسط شرکت GEC این حقیقت را در درجه نخست آشکار می‌سازد که شرکت AEI قبل از فروش سودی معادل ده میلیون پوند پیش‌بینی کرده بود در حالی که پس از تحویل شرکت یاد شده به شرکت GEC، زیانی معادل ۴/۵ میلیون پوند اعلام گردید. از این اختلاف ۱۴/۵ میلیون پوندی مبلغ ۹/۵ میلیون پوند صرفاً "به دلایل و قضاوت‌های حرفه‌ای حسابداری ایجاد شده است. بازار فزاینده اوراق بهادار و سهام و فشار شرکتهای امروزی برای استفاده از حساب‌سازی تأثیرات قابل ملاحظه‌ای در این مورد داشته است. این امر می‌تواند ناشی از افزایش بی‌سابقه قیمت‌های سهام طی دهه اخیر قلمداد گردد.

رشد بازار سهام تأثیرات گوناگونی برجای نهاده است. سفته‌بازی افزایش یافته، طرح‌های مشارکت کارکنان در سهام شرکتها توسعه یافته و به سرمایه‌داری موجود امکان شکوفایی را داده است. همچنین تملک سهام به‌پشتوانه سهام موجود اشخاص بسیار متداول گردیده است. همه این عوامل باعث شده‌اند که شرکتها نسبت به نیاز به سودهای واهی آگاه‌تر شده و حرکت‌هایی حساب شده در جهت تنظیم قیمت سهام داشته باشند تا نوسانات کمتری را نشان بدهند. بسیاری از مواقع، این امر، با استفاده از انعطاف‌پذیری ذاتی موجود در حسابداری انجام گرفته است. این قابلیت انعطاف‌پذیری همیشه از سیستم حسابداری انگلوساکسون موجود در بریتانیا اقتباس شده و این امر هر یک از شرکتها را قادر می‌سازد که با اتخاذ رویه‌های مختلف حسابداری، نمایی مناسب و واقعی از فعالیت شرکت را به نمایش گذارند - نکته‌ای که درک و تشریح آن برای یک شخص عادی غیرحرفه‌ای کاری بس دشوار بوده است -

بسیار بعید است که ما بخواهیم روش حسابداری فرانسه را به عنوان یک الگوی آماده بکار بریم. این روش قابلیت انعطاف‌پذیری حسابداری را به شدت کاهش داده و در نتیجه حساب‌سازی را از طریق ایجاد سیستم‌های خاص دفاتر استاندارد شده و فرم‌های استاندارد شده و اصول پذیرفته شده حسابداری، محدود می‌سازد. مشاهده سقوط قیمت‌های سهام بازار در دوشنبه سیاه اکتبر ۱۹۸۷، احتمالاً "مشکل موجود را در حال حاضر بر طرف نمی‌سازد. در واقع این روش می‌تواند منجر به کاهش حساب‌سازی ناشی از سفته‌بازی گردد؛ اما ممکن است شرکتها را مأیوسانه به سمت تنزل بهای سهام (یا تنزل سودها، اگر به سمت رکود پیش رویم) بکشاند.

یک راه عملی‌تر برای کاهش تمایل شرکتها در جهت بکارگیری حساب‌سازی می‌تواند کاربرد سیستم استانداردهای حسابداری باشد. در این رابطه سه روش عمده وجود دارد:

۱ - محدود کردن دامنه استانداردهای موجود و الزام شرکتها به اعمال آنها

۲ - معرفی استانداردهای جدید

۳ - به اجرا درآوردن استانداردها با اعمال مجازات‌های قانونی برای متخلفین

برخی از استانداردهای موجود در معرض سوءکاربرد قرار دارند. این استانداردها عبارتند از: استاندارد شماره ۶ در مورد اقلام غیرمترقبه، استاندارد شماره ۲۲ در رابطه با سرقتی و استاندارد شماره ۲۳ درباره ادغام و ترکیب شرکتها. بانکها اطمینان یافته‌اند که انعطاف‌پذیری مجاز حسابداری در مورد مطالبات مشکوک‌الوصول و بخصوص تفاوت بین اقلامی که به عنوان غیرمترقبه یا اقلام استثنایی

قلمداد می‌شوند، شرکتها را به استفاده مناسب و به نفع خود از این انعطاف تشویق نموده است.

استاندارد حسابداری شماره ۲۲، انعطاف‌پذیری شدیدی را مجاز می‌داند. سرقفلی را می‌توان به مدت چهل سال از سود سالیانه مستهلک کرد و یا اینکه به طور یکجا مستقیماً به حساب اندوخته منظور کرد. حتی در صورت استهلاک مستقیم سرقفلی، باز هم روشهای دیگری در این رابطه مجاز دانسته شده است.

شرکت گراند متروپولتین روش تجدید ارزیابی در اندوخته را برای استهلاک سرقفلی بکار گرفته در حالی که شرکت ارسکین هاوس روش ذخیره ارزش منفی سرقفلی را بکار برده است.

استاندارد شماره ۲۳ نیز منجر به اعمال روشهای گوناگونی شده است. هدف از این استاندارد ایجاد امکاناتی برای حسابداری ادغام در زمانی که هیچ منبعی برای گروه باقی نمانده است، می‌باشد. طرحها و روشهای شناخته شده و متداولی در جهت حقوق و شکل‌گیری انجام فروش سهام وجود دارد که شامل تعویض سهام و متعاقب آن پرداختهای نقدی مربوط به سهامداران شرکت جذب شده است. این طرحها با ظواهر استانداردها تطبیق دارد ولی با روح ایجاد چنین استانداردهایی مطابقت ندارد.

این استانداردها باید محدودتر شده و در صورت نیاز استانداردهای جدیدی در جهت ایجاد موانع بیشتر در رابطه با کاربرد حساب‌سازی وضع و مقرر شوند به عنوان مثال لازم است اقداماتی در رابطه با منابع مالی منعکس نشده در ترازنامه - یا تأمین مالی ناشی از موازنه - ترازنامه - انجام پذیرد.

روشها و طرحهای مختلفی در این زمینه گسترش یافته که باعث گردیده یک شرکت بتواند شرکت‌های دیگری را بمثابة شرکت‌های فرعی خود تأسیس نماید. در حالی که از نظر حقوقی چنین شکلی را ندارند. مناسب جلوه دادن اوضاع مالی شرکت از طریق شرکت‌های دیگر مانند معاملات چرخشی - عملیات صوری - زمینه دیگری است که باید در مورد آن اقدام بعمل آید.

امید است که بررسیهای آقای "دونالد دیرینگ" در مورد روش تعیین استانداردها که اخیراً در جریان است به نتایجی در جهت احیای کمیته استاندارد حسابداری که راه را برای انعطاف‌پذیری کمتر و مجموعه مؤثرتر استانداردها فراهم می‌سازد، بینجامد. اگرچه در صورت دستیابی به این مهم باز هم فقدان ضمانت اجرایی استانداردها، کماکان بازار استفاده حساب‌سازی را گسترش می‌بخشد.

اگر یک شرکت سهامی، استانداردهای حسابداری را رعایت نکند، یک گزارش حسابرسی مشروط دریافت خواهد کرد، با این وجود نه تنها هیچ زیان و خسران مالی متوجه شرکت نمی‌گردد بلکه چنین شرکت‌هایی می‌توانند حسابهای خود را به دفتر اداره ثبت شرکتها ارائه و آن را ثبت و بایگانی نمایند. در این راستا بهای سهام شرکت هم ممکن است تحت تأثیر قرار بگیرد. واضح است که چنانچه استانداردهای حسابداری محدودتر شوند، شرکت‌های به مراتب بیشتری در خطر مشروط شدن - (از نقطه نظر گزارش‌های حسابرسی) - قرار می‌گیرند و اگر مجازات یا جریمه صریحی وجود نداشته باشد، ممکن است شرکتها تن به خطر مشروط شدن گزارش‌های حسابرسی خود بدهند.

درواقع مدارکی دال بر اینکه حتی چنانچه گزارش سالیانه شرکت مشروط باشد، تقریباً نیمی از سهامداران به آن توجهی نخواهند کرد، وجود دارد (گزارش شرکت، سهامدار خصوصی سال ۱۹۷۷ نوشته لی و توییدی).

مجازات‌های مالی شرکت‌هایی که گزارش حسابرسی آنها مشروط اعلام می‌گردد و یا گزارش‌های

آنها توسط کمیسیون بورس اوراق بهادار رد می‌شود ممکن است راه‌حلی قابل ملاحظه باشد لیکن چنانچه اقدامی مقتضی بعمل نیاید، اساس حسابداری مالی متزلزل خواهد شد و در حالی که حساب‌سازی یک قاعده باشد و نه یک استثنا، الفاظ "درست و منصفانه" در دنیای حسابداری بی‌معنی خواهد شد. حسابداری بد، حسابداری خوب را از بین می‌برد و همه ما متضرر خواهیم شد.

توضیحات مترجم:

برای ترجمه Creative accounting معادل حسابداری ابداعی یا حسابداری توهمی و یا حسابداری صوری را می‌توان بکار برد ولی به نظر می‌رسد اصطلاح حساب‌سازی مناسبتر باشد. علی‌هذا نظر به نقصان دانش فنی چنانچه اساتید فن معادل مناسبتری سراغ داشته باشند و یادآور گردند خرسند خواهیم شد.

